

KERKSCHATTEN (2)

Ton Thelen

Maria met kind

Dit zandstenen Mariabeeld is eigendom van de parochie Gemert-kern. Het is 83 cm. hoog en dateert uit de eerste helft van de vijftiende eeuw. Daarmee is het het oudste beeld van de parochiekerk, dat waarschijnlijk behoort heeft tot de kerkinventaris uit de tijd van de Duitse Orde in Gemert. Gelet op de datering komt het overeen met de bouw van de kerk, die in 1455 gereed kwam.

Zeker zo'n driekwart eeuw en misschien nog langer heeft dit beeld gestaan in het keske op het Stereind. Het huidige keske, dat in 1992 gereed kwam en vervaardigd is door leerlingen van de Technische School "Doregraaf" is een getrouwe kopie van het eind negentiende- begin twintigste-eeuwse neogotische keske dat hier gestaan heeft. De ouderdom van een keske hier, toegewijd aan Maria, gaat zeker nog verder terug. In de Gemertse schepenprotocollen uit de zeventiende eeuw is sprake van een "huis aan de Sterre". Schuin tegenover, op de plaats van de tapijtzaak "Van Boxtel", stond toen een huis "den Engel" geheten.

Gelet op de ouderdom van het beeld en de kunstzinnige vormgeving is het vooralsnog niet erg waarschijnlijk dat dit Mariabeeld hier van meet af in een keske heeft gestaan.

In 1962 moest het oudst bekende, neogotische keske wijken voor het verkeer. Het is toen in een andere, moderne vorm iets verderop geplaatst. Het had een driehoekig voetstuk met daarop een koperen dak, rustend op gedraaide smeedijzeren steunen. Deze nieuwbouw kwam tot stand op initiatief van de buurt.

Tot een grote tentoonstelling over Laatgotische Beelden uit het oude hertogdom Brabant 1400-1520, gehouden in 1971 in het Noordbrabants

Museum, was men zich in Gemert niet bewust van de grote kostbaarheid van dit beeld. Na de tentoonstelling verhuisde het dan ook naar de parochiekerk. Het werd vervangen door een in klei gebakken Mariabeeld uit de Sint Janskerk. Momenteel prijkt in het herbouwde keske een bronnen natuurgetrouwe kopie van het aloude zandstenen Mariabeeld.

Dat het maar goed is dat het oorspronkelijke beeld een veilige plaats heeft gekregen, blijkt uit de beschrijving in de tentoonstellingscatalogus van 1971. Daarin wordt het beeld een unicum genoemd in de Nederlandse sculptuur. Vanwege de houding en de zware vormen wordt het beschouwd als een van de weinige overblijfselen van onze beeldhouwkunst uit de eerste helft van de vijftiende eeuw. Over de vorm en de stijl van het beeld vermeldt de catalogus: "Enigszins doorbuigend in de heup, het bovenlijf naar links draaiend, draagt Maria het kind op de rechterarm. Over een gewaad met vlakke plooiën, dat vlak onder de borst met een riem met rosetten is omgord, draagt zij een mantel, die onder haar linkerarm is opgenomen en die vanaf de rechterschouder, onder langs de arm, voor het lichaam geslagen is. De randen van deze mantel zijn evenals de zoom van het gewaad afgezet met brede sierbanden. Op de hoofddoek met een geribbelde rand draagt zij een diadeem waarop een kroon was gezet. Zeer opvallend is de brede kralenketting om Maria's hals."

Onder een recent aangebrachte vernislaag heeft het beeld resten van polychromie en verguldsel. Het is herhaaldelijk gebroken en hersteld. Curieus is de vermelding van een herstel in de jaren 1922-1923, toen ter herinnering aan dit herstel een schoenpoetsdoosje van het merk "Pelikaan" tussen de gelijmde helften van het beeld werd aangebracht. Daarin was een papiertje gestopt met daarop de datum van het ongeval en de namen van de 'restaurateurs', George Gijsbers en Jupke van Zeeland. Nadat van de scheuren niks meer te zien was, heeft George Gijsbers de polychromie van het beeld weer overgeschilderd.

Bronnen:

- Beelden uit Brabant. Laatgotische kunst uit het oude hertogdom 1400-1520, 's-Hertogenbosch 1971, p. 56.
- Gemerts Heem, nr. 50 (1973), 51-52; Gemerts Heem, jrg. 34 (1992), p. 56-58.

Maria van het Stereind (foto Piet Kuppens)